

KLAGANDE

████████████████████ ████████████████████
Ombud: Ann-Cathrine Sandberg
Din förlängda Arm AB
Skutgatan 2
973 41 Luleå

MOTPART

Socialnämnden i Luleå kommun
Box 212
971 07 Luleå

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Luleås dom den 8 september 2015 i mål nr 2394-14,
se bilaga A

SAKEN

Ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans

---

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom och beslutar att ██████████
████████████████████ har rätt till ytterligare ekonomiskt stöd med yrkade belopp
och i enlighet med vad som framgår av domskälen för assistansomkostnader
avseende perioden oktober 2013–juni 2014.

YRKANDEN M.M.

██████████████████ yrkar ersättning för sina assistansomkostnader och anför bl.a. följande. Underlaget avseende uttag av förbrukningsartiklar är nu kompletterat med ett namnförtydligande av hennes ombud, Stefan Viskum. Assistansbolaget gör stora inköp av enklare förbrukningsartiklar för att hålla nere kostnaderna. Hon bifogar en sammanställning av bolagets inköpta förbrukningsartiklar under 2014 samt en faktura på inköp under maj 2014. Hon bifogar också en bekräftelse på levererad och fakturerad frukt under 2014. Genomsnittskostnaden för frukt anges uppgå till 41,32 kr/kg. Det påslag som assistansbolaget gör går till hanteringskostnaden för att tillhandahålla varorna. Assistenternas omkostnader ska täckas av ersättningen för personlig assistans. Det är inte meningen att hon ska betala för assistenternas toalettpapper, plasthandskar och handdesinfektion m.m. Assistenterna behöver fortlöpande handledning och utbildning för att kunna utföra arbetet på bästa sätt. Frukt är att betrakta som en personalomkostnad.

Socialnämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. Underlaget beträffande förbrukningsartiklar är inte tillräckligt för att styrka att ökande kostnader har uppkommit med anledning av assistansen. Underlaget är inte heller tillräckligt för att bedöma kostnadernas storlek. De underlag som finns angående förbrukningsvaror och utökad handledning visar inte vad brukaren rent faktiskt haft för utgift. Det är inte rimligt att enbart utgå från kostnaden och om den understiger schablonbeloppet eller inte. I bestämmelsen anges att kostnaden ska vara skälig. Det måste därför finnas utrymme för en skälighetsbedömning.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Relevanta och tillämpliga bestämmelser framgår av förvaltningsrättens dom.

██████████ ersättningsanspråk avser tre olika kostnads- poster under perioden oktober 2013–juni 2014. Det är dels förbruknings- artiklar såsom toalettpapper, plasthandskar och handdesinfektion som assistenterna behöver när de utför assistansen, dels fruktkorg till assistenterna, dels en utbildningskostnad som avser särskild handledning för att kunna samordna assistansen och ge assistenterna särskilt stöd i arbetet.

Kammarrätten finner inte skäl att göra en annan bedömning än den för- valtningsrätten gjort beträffande att samtliga i målet aktuella kostnads- poster är sådana för vilka ekonomiskt stöd enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, kan utgå.

Frågan är därefter om ██████████ visat att det är kostnader som har uppkommit i samband med till henne lämnad assistans. Under- lagen avseende förbrukningsartiklar och frukt benämns beställning och är debiterat kundkonto 93 för assistansomkostnader. Underlagen är vidare daterade och undertecknade av ansvarig arbetsledare. Handlingarna har kompletterats med signeringen mottagen av kund följt av en namn- teckning som senare kompletterats med ett namnförtydligande.

Enligt kammarrätten är inte underlagen att anse som ensidigt upprättat när det finns såväl ett kundkontonummer som en signering för kundens räkning. Dessutom finns i den övriga utredningen en förteckning över de volymer förbrukningsmaterial assistansanordnaren har köpt via lands- tingets länservice samt fakturor avseende dessa inköp. Det finns också en bekräftelse från ett fruktbolag angående assistansbolagets fruktinköp.

██████████ får därför anses ha visat att hon haft dessa kost- nader för sin assistans. Fruktkorgar har levererats 4-5 gånger per månad och varje leverans har bestått av 7,5 kg frukt. ██████████

har daglig assistans mellan kl. 9 och 21-22-tiden på kvällen vilket innebär att flera assistenter kan arbeta hos henne per dag. Mot den bakgrunden får kostnaden anses som skälig. Även kostnaden för förbrukningsartiklar är att bedöma som skälig.

Beträffande utbildningsomkostnaden får underlagen som numera är kompletterade med ett undertecknande anses som tillräckliga för att styrka att [REDACTED] haft dessa kostnader för sin assistans. Anledning att ifrågasätta beloppets skälighet har inte framkommit.

[REDACTED] har rätt till begärd ersättning för perioden oktober 2013–juni 2014 och ska därför beviljas ytterligare ekonomiskt stöd för sin assistans. Överklagandet ska således bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Mats Törnered
kammarrättslagman
ordförande

Anders Lind
kammarrättsråd

Carina Ferm Brodén
kammarrättsråd
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LULEÅ**

Enhet 1

DOM
2015-09-08
Meddelad i
LuleåMål nr
2394-14**KLAGANDE**

[REDACTED]

Ombud: Ann-Cathrine Sandberg
c/o Din förlängda Arm AB
Skutgatan 2
973 41 Luleå**MOTPART**Socialnämnden i Luleå kommun
Box 212
971 07 Luleå**ÖVERKLAGADE BESLUT**Socialnämnden i Luleå kommuns nio beslut den 7 oktober 2014, ref
40374–40381 och 40449**SAKEN**Ekonomiskt stöd till skäliga kostnader avseende assistans enligt lagen
(1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)**FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE**

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet i den del det avser löne- och administrationskostnader och förklarar att [REDACTED] har rätt till begärd ersättning för dessa kostnader för oktober 2013–juni 2014.

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet delvis såvitt avser assistansomkostnader och förklarar att [REDACTED] har rätt till ersättning om totalt 5 620 kr för dessa kostnader för oktober 2013–juni 2014.

Förvaltningsrätten avslår överklagandet i övrigt.

Dok.Id 66183

Postadress
Box 849
971 26 Luleå**Besöksadress**
Skeppsbrogatan 43**Telefon**
0920-29 54 90
E-post: forvaltningsrattenilulea@dom.se
www.dom.se**Telefax**
0920-22 04 59**Expeditionstid**
måndag – fredag
08:00-16:00

BAKGRUND

Socialnämnden beslutade den 24 november 2014 i nio olika beslut att helt eller delvis avslå [REDACTED] begäran om ekonomiskt stöd enligt 9 § 2 LSS för oktober 2013–juni 2014. Besluten motiverades enligt följande. Begärda verifikat som kopia på den individuella lönespecifikationen saknas. Kostnader som fruktkorg, mat och fika ingår inte i assistansersättningen. Det saknas verifikat som styrker omkostnaderna.

PARTERNAS INSTÄLLNING

[REDACTED] yrkar att hon ska beviljas begärt ekonomiskt stöd för kostnader avseende assistans enligt 9 § 2 LSS för oktober 2013–juni 2014.

Socialnämnden anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Kommunen ansvarar för att lämna biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistansstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken (9 § 2 LSS).

[REDACTED] har valt att få sin assistans anordnad via en assistansanordnare. Hon har begärt ekonomiskt stöd från kommunen enligt 9 § 2 LSS för oktober 2013–juni 2014 för kostnader avseende personlig assistans samt för vissa andra kostnader som hör ihop med anordnandet av assistans. Socialnämnden har dock helt eller delvis avslagit hennes begäran om sådan ersättning i flera olika beslut.

Högsta förvaltningsdomstolen har i rättsfallet RÅ 2005 ref. 85 slagit fast att det ekonomiska stödet ska utgå från de verkliga kostnaderna för insatsen, men att schablonbeloppet för assistansersättningen kan tjäna till viss ledning vid bedömningen av kostnadernas skälighet eftersom det är fråga om samma slags kostnader. Inom ramen för schablonbeloppet får den ersättningsberättigade eller den som denne köper assistans av avgöra hur stor del av beloppet som ska användas till lön och andra omkostnader (se prop. 2007/08:61 s. 19).

Med skäligen kostnader för personlig assistans enligt 9 § 2 LSS avses samma slags kostnader som i 51 kap. SFB, det vill säga normala lönekostnader och vissa administrativa kostnader (se prop. 1992/93:159 s. 175). I de senare ingår exempelvis kostnader för bokföring och revision, lokaler, utbildning, rekrytering och omkostnader för assistenter.

Lönekostnader

Förvaltningsrätten har inledningsvis att ta ställning till om det underlag som [REDACTED] har lämnat in är tillräckligt för att styrka att personlig assistans utförts i begärd omfattning under oktober 2013–juni 2014 och om hon därmed har rätt till begärd ersättning avseende lönekostnader för den aktuella perioden.

Av det inlämnade underlaget framgår att assistans har lämnats i samma omfattning som [REDACTED] har begärt ersättning för lönekostnader under oktober 2013–juni 2014. Antalet utförda assistanstimmar överstiger inte heller den beviljade omfattningen.

Av ingivna tidrapporter framgår vem som är den assistansberättigade, vem som har utfört assistansen och under vilka tider assistansen har utförts. Uppgifterna i tidrapporterna överensstämmer med de uppgifter som fram-

går av inlämnade redovisningar av arbetade timmar och kostnader. Utredningen innehåller även uppgifter om assistenternas timlön sociala avgifter, försäkring, semesterersättning samt vilket kollektivavtal som gäller (jfr RÅ 2009 ref. 104).

Det ingivna underlaget är inte motstridigt på något sätt. Socialnämnden har inte heller framfört att det i förevarande mål föreligger någon misstanke om fusk eller felaktig användning av ersättningen.

Socialnämnden har emellertid ansett att begärd ersättning ska styrkas genom bland annat en kopia på individuella lönespecifikationer som bekräftar att ersättning har utgått till assistenterna. Av praxis framgår det dock att något krav på att assistenternas lön ska ha betalats ut inte kan uppställas (se RÅ 2000 not. 176 och RÅ 2009 ref. 104). Detta eftersom kravet att assistansen ska ha medfört en kostnad som för den funktionshindrade är av ersättningsgill natur i princip blivit uppfyllt redan i och med att assistansen utförts.

Mot denna bakgrund anser förvaltningsrätten att den ingivna utredningen är tillräcklig för att uppfylla såväl kriterierna i tidigare praxis som uppgiftsskyldigheten i 11 a § LSS. [REDACTED] har därför rätt till begärd ersättning för lönekostnader för oktober 2013–juni 2014. Överklagandet ska därmed bifallas i denna del.

Administrationskostnader

[REDACTED] har även begärt ersättning för administrationskostnader motsvarande cirka 8 procent av det begärda beloppet för oktober 2013–juni 2014. Förvaltningsrätten anser att de administrativa kostnaderna i sig inte framstår som oskäligt höga. Enligt förvaltningsrättens mening måste det finnas ett förhållandevis vitt utrymme för att – åtminstone inom

ramen för schablonbeloppet – relativt fritt fördela kostnaderna för den personliga assistansen på det sätt som bedöms bäst utan att den enskilde riskerar att bli utan ekonomiskt stöd för de faktiska kostnaderna för insatsen (jfr Kammarrätten i Sundsvalls dom den 30 september 2014, mål nr 450-13).

Mot denna bakgrund och med beaktande av att de faktiska kostnaderna för assistansen inte överstiger schablonbeloppet för assistansersättningen anser förvaltningsrätten att den begärda ersättningen avseende administrationskostnader för oktober 2013–juni 2014 får anses skälig. Överklagandet ska därför bifallas även i denna del.

Övriga kostnader

██████████ har vidare hos kommunen begärt ersättning avseende assistansomkostnader, utbildningskostnader och arbetsmiljö /personalomkostnader för oktober 2013–juni 2014. Socialnämnden har emellertid endast delvis betalat ut sådan ersättning med hänvisning till att kostnader som fruktkorg, mat och fika inte ingår i assistansersättningen samt att det saknas verifikat som styrker omkostnaderna.

Förvaltningsrätten har därför även att ta ställning till om de aktuella kostnaderna är sådana kostnader som kan ersättas av kommunen inom ramen för 9 § 2 LSS samt om det inlämnade underlaget är tillräckligt för att styrka att sådana kostnader har uppkommit.

Enligt 5 a § förordningen (1993:1091) om assistansersättning avses med kostnader för personliga assistenter löne- och lönebikostnader, assistans- och utbildningsomkostnader, kostnader för arbetsmiljöinsatser, personalomkostnader och administrationskostnader.

Enligt Riksförsäkringsverkets allmänna råd (RAR 2002:6) om assistansersättning till 5 a § förordningen om assistansersättning bör med assistansomkostnader avses kostnader som den försäkrade har för sina personliga assistenter i samband med gemensamma aktiviteter utanför bostaden. Med utbildningsomkostnader bör avses kostnader för kurser, lärare och föreläsare samt lokaler för utbildning och fortbildning av assistenter och försäkrade. Vidare bör avses kostnader för handledning av assistenter utöver lönekostnader för assistenterna. Med arbetsmiljöinsatser bör avses kostnader för att stärka arbetet för en god arbetsmiljö för de personliga assistenterna. Som exempel kan nämnas kostnader för hjälpmedel av enklare slag, kostnader för att lösa arbetsmiljöfrågor, insatser för att möjliggöra personalens hygien och för att ordna med jourrum till assistenten. Assistansersättningen bör inte täcka kostnader för andra hjälpmedel än kostnader för enklare arbetstekniska hjälpmedel som exempelvis handskar och förkläden. Med personalomkostnader bör avses bland annat kostnader för företagshälsovård, friskvård, kaffe, hudkräm, tvål och liknande till assistenterna.

Mot denna bakgrund finner förvaltningsrätten att de kostnader för vilka [REDACTED] har begärt ersättning såsom t.ex. utökad handledning, fruktkorg till assistenter, enklare arbetstekniska hjälpmedel och kostnader vid gemensamma aktiviteter med den assistansberättigade bör anses vara sådana kostnader som kan ersättas av kommunen inom ramen för 9 § 2 LSS.

Enligt förvaltningsrättens mening har [REDACTED] genom inlämnade kvitton avseende t.ex. restaurang- och badhusbesök och biobiljetter styrkt att assistansomkostnader om totalt 5 620 kr uppkommit i samband med gemensamma aktiviteter utanför bostaden under oktober 2013–juni 2014. [REDACTED] har därmed rätt till ersättning för assistansomkostnader med detta belopp. Överklagandet ska därmed delvis bifallas i denna del.

Såvitt avser utökad handledning och diverse andra kostnader såsom bland annat fruktkorg till assistenter, toalettpapper, ytdesinfektion finner förvaltningsrätten dock att det inlämnade inlämnat underlaget inte kan anses tillräckligt för att styrka att det har uppkommit ökade kostnader av detta slag med anledning av assistansen. Uppgifterna är inte heller tillräckliga för att bedöma storleken av dessa kostnader. Förvaltningsrätten fäster härvid särskild vikt vid att de aktuella underlagen är ensidigt upprättade av assistansbolaget och inte undertecknade av [REDACTED] eller hennes legala företrädare. Underlaget kan således inte anses verifiera uppkomsten av faktiska kostnader av denna typ.

Det finns inte heller i övrigt något underlag som styrker att det med anledning av assistansen har uppkommit faktiska kostnader av aktuellt slag under oktober 2013–juni 2014. Det saknas även uppgifter om vilken typ av kostnader den begärda ersättningen avser i övrigt. Det bör enligt förvaltningsrättens mening inte vara förenat med några större svårigheter att styrka uppkomna kostnader av detta slag med exempelvis fakturor eller kvitton. Överklagandet ska därmed avslås i övrigt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar framgår av formulär DV 3109/1 C (se bilaga 1).

Eva Westerlund

Sara Berlin har föredragit målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.